

Bijengezondheid en gewasbeschermingsmiddelen

1. Nefyto betreurt het besluit van de Europese Commissie om voor 2 jaar een moratorium in te stellen op de toepassing van neonicotinoïden in voor bijen aantrekkelijke gewassen.
2. Er wordt immers ingegrepen in de toelating van middelen terwijl:
 - a. de relatie tussen neonicotinoïden en wintersterfte bij bijen niet is aangetoond
 - b. de industrie niet de kans heeft gekregen om op basis van het EFSA-voorstel voor een nieuwe beoordelingsmethodiek de onderzoeken aan te dragen die kunnen aantonen dat de toepassingen veilig zijn voor bijen en overige bestuivende insecten
3. Door de beslissing van de Europese Commissie wordt de basis aangetast op grond waarvan het verantwoord is investeringen te doen in innovatieve land- en tuinbouwmethoden.
4. Zonder een effectieve varroamijt-bestrijding zal de bijengezondheid niet verbeteren.
5. Omdat ook de industrie veel belang hecht aan bestuivende insecten voor natuur, landbouw en milieu zijn inmiddels vanuit product stewardship diverse projecten gestart (monitoring, verhogen biodiversiteit en scholing imkers). Daarmee worden de echte issues aangepakt.

Waar gaat het over?

In diverse delen van de wereld is sprake van een toegenomen sterfte van bijen tijdens de winterperiode (de zogenaamde wintersterfte). Vrij algemeen wordt aangenomen dat de toegenomen wintersterfte van bijen multifactorieel is, dat wil zeggen dat er verschillende factoren zijn die in verband worden gebracht met deze bijensterfte.

Multifactorieel

Doorgaans worden de volgende vier hoofdoorzaken genoemd voor de verhoogde wintersterfte:

- ✓ Aantasting door de varroamijt en andere parasieten / pathogenen
- ✓ Gebrek aan voedsel voor de bijen (gebrek aan bloeiende planten en bomen, verminderde biodiversiteit)
- ✓ Niet alle imkers zijn er van doordrongen dat een agressievere varroamijt ook een aanpassing betekent van de bestrijding ervan

En ook

- ✓ Wordt een specifieke groep insecticiden in verband gebracht met de toegenomen wintersterfte van bijen. Het gaat om insecticiden uit de groep neonicotinoïden. Een kleine blootstelling aan neonicotinoïden in de zomerperiode zou bijen - die door diverse andere oorzaken al in slechte conditie zijn - in de winterperiode mogelijk fataal kunnen worden.

De toegenomen wintersterfte bij bijen heeft tot grote onrust geleid. Het onderwerp wintersterfte bij bijen staat daardoor hoog op de politieke agenda. Vele wetenschappelijke studies zijn gepubliceerd; echter tot op heden is alleen duidelijk geworden dat mét een effectieve en intensieve varroamijt-bestrijding de verhoogde wintersterfte tot normale proporties wordt teruggebracht en dat de waarnemingen in laboratoria niet overeenstemmen met de waarnemingen in het veld.

Neonicotinoïden en risico's voor bijen

- a. Insecticiden zijn per definitie giftig voor bijen. Een aantal insecticiden uit de groep neonicotinoïden zijn giftig voor bijen bij relatief lage blootstelling aan die stoffen. Echter, tot op heden is in geen enkele veldproef aangetoond dat neonicotinoïden in praktijkrelevante doseringen een effect hebben op de wintersterfte van honingbijen.
- b. Nieuwe inzichten in de mogelijke risico's voor bijen bij gebruik van neonicotinoïden hebben geleid tot een voorstel voor een nieuwe beoordelingsmethodiek die door de EFSA is opgesteld. Daarbij worden ook nieuwe blootstellingsroutes (manieren waarop bijen mogelijk in contact kunnen komen met het insecticide) bekeken.
De nieuwe beoordelingsmethodiek is nog niet vastgesteld en de proeven die hiervoor moeten worden gedaan zitten veelal nog in de ontwerpfasen.
- c. Het Europese agentschap EFSA heeft dit voorstel voor een nieuwe beoordelingsmethodiek al toegepast op de bestaande dossiers van neonicotinoïden voor de toepassing zaadbehandeling. Logischerwijs heeft EFSA vastgesteld dat gegevens in de dossiers ontbreken. De industrie heeft immers nog geen mogelijkheid gehad om de studies aan te leveren of uit te voeren waaruit kan blijken dat de middelen ook met de aangescherpte eisen veilig zijn. Daarnaast heeft EFSA ook geen rekening gehouden met bestaande risico-reducerende maatregelen, zoals bijvoorbeeld de eisen die gelden voor de behandeling van zaad, de zaaimachines en zaaiomstandigheden.
Als gevolg van de ontbrekende gegevens en omdat EFSA geen rekening heeft gehouden met risico-reducerende maatregelen luidde de conclusie dat niet valt uit te sluiten dat de middelen risico's voor bijen met zich meebrengen.
- d. De Europese Commissie heeft daarop aangegeven een besluit te willen nemen waarbij voorzorg en proportionaliteit uitgangspunt zijn en heeft aangekondigd een moratorium te willen instellen voor 2 jaar op toepassingen van 3 neonicotinoïden.
- e. In Nederland betekent dit dat ruim honderdvijftig toepassingen (combinaties middel – gewas – belager, inclusief particulier gebruik) hun toelating (tijdelijk) gaan verliezen. Problemen zijn onder meer te verwachten bij de bestrijding van ritnaalden in maïs, de bestrijding van schadelijke kevers in erwten en bij de luizenbestrijding in diverse gewassen.

De gevolgde procedure (gebruik maken van een niet-vastgestelde nieuwe beoordelingsmethodiek; geen rekening houden met risico-reducerende maatregelen), alsmede het feit dat tot op heden in geen enkele veldproef is aangetoond dat neonicotinoïden in praktijkrelevante doseringen een effect hebben op de wintersterfte van honingbijen zou ons inziens tot een andere conclusie moeten leiden.

De onvoorspelbare kaders waar de industrie in deze mee te maken heeft, leidt bij de bedrijven tot een discussie of het nog wel verstandig is te blijven investeren in onderzoek en innovatie.

Het verbieden van deze belangrijke gewasbeschermingstechniek zal de verhoogde bijensterfte in de winter geen halt toeroepen. Nefyto gelooft niet dat de neonicotinoïden de oorzaak zijn van de wintersterfte van bijen. De oplossing ligt in een betere aanpak van de varroamijt en een verhoging van de biodiversiteit. We willen met alle betrokken partijen samenwerken om de echte oorzaken van de verhoogde wintersterfte bij bijen aan te pakken.

Betere varroabestrijding en algemene verzorging/hygiëne

Op het juiste moment en op de juiste manier bestrijden van varroa is essentieel bij bijen voor een goede uitgangspositie om de winter te overleven. Veel kleine bijenhouders hebben onvoldoende kennis en (vervolg)opleiding om dit te doen. Ons idee is om de imkers weer te leren kijken naar hun eigen volken om daarmee hun acties beter te kunnen plannen.

Concreet zijn we met de volgende zaken bezig:

- ✓ **Voorlichting**
Voorlichters en imkers samen naar hun eigen kasten laten kijken en bespreken wat er beter kan.
- ✓ **Bestrijding**
De industrie is actief met het ontwikkelen van nieuwe vormen van varroamijtbestrijding. De concepten liggen klaar en de overheid kan ondersteunen om het proces van toelating ervan (in Nederland) te bespoedigen.

Verhogen biodiversiteit

- ✓ **Meer bloemen in het landschap**
Voor diverse initiatieven wordt gratis bloemzaad ter beschikking gesteld. Enkele duizenden verpakkingen zijn direct beschikbaar.
- ✓ **Gedifferentieerd maabeleid door gemeentes, provincies, Rijkswaterstaat**
In juni wordt een belangrijk deel van de bloemenrijkdom in Nederland door wegbeheerders in een tijdvak van enkele weken weggemaaid. Een gedifferentieerd maabeleid kan bestuivende insecten helpen.

Monitoring

De industrie heeft aangeboden om financieel bij te dragen aan een monitoring die zich richt op het gezamenlijk onderzoeken wat de echte oorzaken van wintersterfte zijn en de mogelijke rol die de neonicotinoïden daarbij spelen. Daarbij zijn de volgende aandachtspunten van toepassing:

- ✓ Draagvlak bij de diverse partijen
- ✓ Onafhankelijk karakter
- ✓ Ook stuifmeel en honing analyseren

Verantwoord gebruik door particulieren

Voor particulier gebruik van gewasbeschermingsmiddelen die neonicotinoïden bevatten, zijn er geen toelatingen voor planten die door bijen worden bevrolog; etiketten zijn zodanig opgesteld dat bij juist gebruik geen gevaar voor bijen bestaat. Ondanks het feit dat blootstelling binnenshuis niet zal voorkomen, vallen nu zelfs producten voor gebruik binnenshuis onder het tijdelijk verbod. Verantwoord omgaan met de natuur staat hoog in het vaandel van de tuinvakhandel. Teneinde juist gebruik van bestrijdingsmiddelen nog verder te stimuleren heeft Tuinbranche Nederland onlangs de consumenten-voorlichtingscampagne gelanceerd “Bestrijding volgens het boekje”, waarin ook nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan bijen, als nuttige insecten. Tevens worden winkelmedewerkers getraind om consumenten van het correcte advies te voorzien.